

Національний університет
водного господарства та природокористування

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства
та природокористування

Навчально-науковий механічний інститут
Кафедра будівельних, дорожніх, меліоративних,
сільськогосподарських машин і обладнання

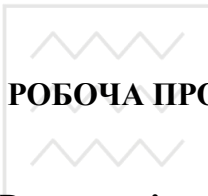
“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної,
методичної та виховної роботи

О.А. Лагоднюк

“ ___ ” _____ 2018 р.

02-01-44

Національний університет
водного господарства та природокористування

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Program of the Discipline

Ресурсо- і енергозбереження в машинобудуванні
Resource and energy conservation in mechanical engineering

спеціальність
specialty

133 Галузеве машинобудування
133 Industrial machinery engineering

Рівне – 2018

Національний університет

Робоча програма навчальної дисципліни «Ресурсо- і енергозбереження в машинобудуванні» для студентів, які навчаються за спеціальністю 133 «Галузеве машинобудування». – Рівне: НУВГП, 2018. – 16с.

Розробник: Голотюк М.В., доцент кафедри будівельних, дорожніх, меліоративних, сільськогосподарських машин і обладнання, к.т.н.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри будівельних, дорожніх, меліоративних, сільськогосподарських машин і обладнання

Протокол від “03” вересня 2018 року № 1

Завідувач кафедри БДМСМіО
д.т.н., професор

С.В. Кравець

Схвалено науково-методичною комісією за спеціальністю 133 «Галузеве машинобудування»

Протокол від “06” листопада 2018 року № 3

Голова науково-методичної
комісії, д.т.н., професор

С.В. Кравець

© Голотюк М.В., 2018 рік

© НУВГП, 2018 рік

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни “Ресурсо- і енергозбереження в машинобудуванні” складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки фахівців ступеня підготовки «бакалавр» галузь знань – 13 Механічна інженерія, спеціальності 133 – Галузеве машинобудування.

Метою вивчення навчальної дисципліни “Ресурсо- і енергозбереження в машинобудуванні” є формування у майбутніх фахівців правильного підходу до постановки і вирішенню проблеми ефективного використання паливно-енергетичних ресурсів на основі світового досвіду і державної політики; основ з управління ресурсо- і енергозбереженням при проектуванні, експлуатації та обслуговуванні технічних об’єктів і підприємств галузі.

Завдання навчальної дисципліни “Ресурсо- і енергозбереження в машинобудуванні” – надання студентам основних знань в сфері ресурсозбереження матеріального виробництва, експлуатації, ремонті машин і обладнання; застосування ресурсозберігаючих технологій; застосування енергії та її ролі в суспільстві; питання виробництва, розподілу і споживання енергії та їх екологічні аспекти.

Міждисциплінарні зв’язки: дисципліна “Ресурсо- і енергозбереження в машинобудуванні” є складовою частиною циклу дисциплін загально- професійної підготовки студентів. Вивчення курсу передбачає наявність систематичних та ґрунтовних знань із курсів: «Вища математика», «Фізика», «Інформатика та комп’ютерна техніка», «Теоретична механіка», а також цілеспрямованої роботи над вивченням спеціальної літератури, активної роботи на лекціях, лабораторних заняттях, самостійної роботи та виконання поставлених задач.

Вимоги до знань та умінь визначаються галузевими стандартами вищої освіти України.

Анотація

У результаті вивчення даної дисципліни студенти повинні знати основні засади розвитку машинобудування з погляду ресурсо- і енергозбереження; загальні положення ресурсозбереження, енергозбереження; шляхи покращення ресурсно-екологічного стану технічних об’єктів; оцінку ролі підприємств галузі у створенні екологічно чистих, безвідходних виробництв, ресурсо- і енергозберігаючих технологій, як в теоретичному, так і практичному відношенні; сучасні

прийоми і засоби управління енергоефективністю і енергозбереженням; організацію контролю і обліку ресурсів. Вони повинні вміти визначати ресурсні показники надійності машин; прогнозувати залишковий ресурс машин і обладнання; здійснювати оцінку ефективності ресурсозберігаючих технологій в технологічних процесах виготовлення і ремонту деталей; планувати виробничо-технічний комплекс підприємства з покращення ресурсно-енергетичних показників; визначати норми витрат матеріальних ресурсів для технічного обслуговування і ремонту, відходів і витрат виробництва, витрат матеріалів для відновлювальних робіт; використовувати основні прийоми здійснення енергетичного аналізу технологічних процесів і обладнання; оцінювати їх функціонально-економічну ефективність, а також ефективність енергозберігаючих заходів.

Ключові слова: ресурсозбереження; енергозбереження; машинобудування; машина; наука; розвиток; техніка; технічна система.

Abstract

After studying this discipline the student must be able to know the basic principles of mechanical engineering development in terms of resource and energy conservation; the general provisions of resource saving and energy conservation; the ways of improving the resource-ecological state of technical objects; the assessment of the role of industry in creating of ecological clean and non-waste productions, resource and energy saving technologies, by theoretically and practically ways; the modern methods and means of managing energy efficiency and conservation; the organization of control and resource accounting. They must be able to determine the resource indicators of machine reliability; to predict the residual life of machinery and equipment; to evaluate the efficiency of resource-saving technologies in technological processes of manufacture and repair of details; to plan the production and technical complex of the enterprise for improvement of resource and energy indicators; to determine rates of material resources for maintenance and repair, of waste and production costs, of the cost of materials for restorative works; to use the basic techniques for the energy analysis of technological processes and equipment, to evaluate their functional and economic efficiency and the effectiveness of energy saving measures.

Key words: Resource conservation; energy saving; engineering; machine; science; development; machinery; technical system.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 13 “Механічна інженерія” Спеціальність 133 “Галузеве машинобудування”	Нормативна	
Модулів – 1		Рік підготовки	
Змістових модулів – 1		2	3
Індивідуальне науково-дослідне завдання: <i>не передбачене</i>		Семестр	
Загальна кількість годин – 90		3	5
Тижневих годин для денної форми навчання: 6 аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 4	Рівень вищої освіти: Бакалавр	Лекції	
		16 год.	4 год.
		Практичні, семінарські	
		14 год.	4 год.
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		60 год.	82 год.
		Індивідуальні завдання: -	
		Вид контролю:	
залік	залік		

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить (%):

для денної форми навчання – 34 до 66.

для заочної форми навчання – 10 до 90.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни “Ресурсо- і енергозбереження в машинобудуванні” – формування у майбутніх фахівців правильного підходу до постановки і вирішенню проблеми ефективного використання паливно-енергетичних ресурсів на основі світового досвіду і державної політики; основ з управління ресурсо- і енергозбереженням при проектуванні, експлуатації та обслуговуванні технічних об’єктів і підприємств галузі.

Завдання навчальної дисципліни “Ресурсо- і енергозбереження в машинобудуванні” – надання студентам основних знань в сфері ресурсозбереження матеріального виробництва, експлуатації, ремонті машин і обладнання; застосування ресурсозберігаючих технологій; застосування енергії та її ролі в суспільстві; питання виробництва, розподілу і споживання енергії та їх екологічні аспекти.

У результаті вивчення навчальної “Ресурсо- і енергозбереження в машинобудуванні” студент повинен:

знати: основні засади розвитку машинобудування з погляду ресурсо- і енергозбереження; загальні положення ресурсозбереження, енергозбереження; шляхи покращення ресурсно-екологічного стану технічних об’єктів; оцінку ролі підприємств галузі у створенні екологічно чистих, безвідходних виробництв, ресурсо- і енергозберігаючих технологій, як в теоретичному, так і практичному відношенні; сучасні прийоми і засоби управління енергоефективністю і енергозбереженням; організацію контролю і обліку ресурсів.

вміти: визначати ресурсні показники надійності машин; прогнозувати залишковий ресурс машин і обладнання; здійснювати оцінку ефективності ресурсозберігаючих технологій в технологічних процесах виготовлення і ремонту деталей; планувати виробничо-технічний комплекс підприємства з покращення ресурсно-енергетичних показників; визначати норми витрат матеріальних ресурсів для технічного обслуговування і ремонту, відходів і витрат виробництва, витрат матеріалів для відновлювальних робіт.

Модуль 1.

Змістовий модуль 1. Основи ресурсо- та енергозбереження

Тема 1. Паливно-енергетичні ресурси

- 1.1. Енергія, енергетичні ресурси та енергозбереження
- 1.2. Первинні викопні енергетичні ресурси та їх потенціал в Україні
- 1.3. Підвищення ефективності використання паливно-енергетичних ресурсів
- 1.4. Загальні положення з нормування витрат паливно-енергетичних ресурсів

Тема 2. Ресурсозбереження технічних об'єктів

- 2.1. Поняття технічного ресурсу об'єктів
- 2.2. Зміна стану технічних об'єктів в процесі їх експлуатації
- 2.3. Економічне значення проблеми ресурсу
- 2.4. Прогнозування залишкового ресурсу технічних об'єктів за результатами контролю їх технічного стану

Тема 3. Ресурсозбереження при виготовленні машинобудівної продукції

- 3.1. Взаємозв'язок робіт із забезпечення ресурсозбереження та якості машинобудівної продукції в цілому
- 3.2. Класифікація і групування ресурсозберігаючих показників
- 3.3. Ресурсозбереження виробничих процесів виготовлення машинобудівної продукції
- 3.4. Оцінка ефективності використання матеріальних ресурсів

Тема 4. Ресурсо- і енергозбереження ремонтного виробництва

- 4.1. Відновлення деталей машин і обладнання – один з резервів економії всіх видів ресурсів
- 4.2. Оцінка енергетичної ефективності ремонтного виробництва
- 4.3. Розрахунок потреб в основних матеріально-технічних ресурсах ремонтного підприємства
- 4.4. Розрахунок потреб ремонтного підприємства в основних виробничих енергетичних ресурсах

Тема 5. Управління енергозбереженням та енергоспоживанням на виробничому підприємстві

- 5.1. Енергетичне господарство виробничого підприємства
- 5.2. Енергетичне обстеження виробничого підприємства
- 5.3. Енергетичний баланс виробничого підприємства
- 5.4. Енергозберігаючі заходи на виробничому підприємстві

Тема 6. Інноваційні матеріали та технології в машинобудуванні

- 6.1. Новітні методи підвищення довговічності та експлуатаційних властивостей виробів.
- 6.2. Сучасні технології виробництва деталей машин
- 6.3. Інноваційні матеріали у машинобудуванні
- 6.4. Новітні інформаційні технології в машинобудуванні.

Тема 6. Використання біопалива в якості поновлюваного джерела енергії

- 7.1. Стан і перспективи застосування альтернативних джерел енергії
- 7.2. Законодавча база щодо розвитку альтернативних джерел і видів енергії
- 7.3. Використання енергії твердого біопалива
- 7.4. Використання енергії газового біопалива
- 7.5. Використання енергії дизельного біопалива

Тема 8. Екологічний аспект ресурсо- і енергозбереження

- 8.1. Екологічне оновлення машинобудівного комплексу
- 8.2. Антропогенний вплив машинобудування на довкілля
- 8.3. Санітарно-гігієнічне нормування
- 8.4. Еколого-економічна ефективність ресурсозбереження на рівні підприємства

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с.р.		л	п	лаб.	інд.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Основи ресурсо- та енергозбереження												
Тема 1. Паливно- енергетичні ресурси	12	2	2	-	-	8	12	-	-	-	-	10
Тема 2. Ресурсозбереж ення технічних об'єктів	12	2	2	-	-	8	12	2	2	-	-	10
Тема 3. Ресурсозбереж ення при виготовленні машинобудівно ї продукції	12	2	2	-	-	8	12	2	2	-	-	10
Тема 4. Ресурсо- і енергозбережен ня ремонтного виробництва	12	2	2	-	-	8	12	-	-	-	-	10
Тема 5. Управління енергозбережен ням та енергоспожива нням на виробничому підприємстві	12	2	2	-	-	8	12	-	-	-	-	10
Тема 6. Інноваційні матеріали та	12	2	2	-	-	8	12	-	-	-	-	12

технології в машинобудівній												
Тема 7. Використання біопалива якості поновлюваного джерела енергії	12	2	2	-	-	6	12	-	-	-	-	10
Тема 8. Екологічний аспект ресурсо- і енергозбереження	6	2				6	6	-	-	-	-	10
<i>Разом за змістовим модулем I</i>	90	16	14	-	-	60	90	4	4	-	-	82
Усього годин	90	16	14	-	-	60	90	4	4	-	-	82

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	Тема 1. Ресурсозбереження в технологічних процесах оптимального розподілу сировину для виготовлення сплаву	2	-
2	Тема 2. Ресурсозбереження в технологічних процесах перегонки нафти для виробництва палива	2	2
3	Тема 3. Ресурсозбереження в технологічних процесах використання техніки під час виконання робіт	2	
4	Тема 4. Ресурсозбереження в технологічних процесах виготовлення конструкцій	2	2
5	Тема 5. Ресурсозбереження в технологічних процесах виробництва продукції	2	2
6	Тема 6. Визначення ресурсних показників надійності машин	2	-
7	Тема 7. Визначення управління запасами підприємства	2	-
	Разом	14	4

6. Самостійна робота

Розподіл годин самостійної роботи для студентів денної форми навчання:

- підготовка до аудиторних занять (0,5 год./1 год. занять) – 15 год.;
- підготовка до контрольних заходів (6 год. на 1 кредит ЄКТС) – 18 год.;
- опрацювання окремих тем програми або їх частин, які викладаються на лекціях – 27 год.

6.1. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кіль. годин	
		денна форма	заочна форма
1	Тема 1. Паливно-енергетичні ресурси	8	10
2	Тема 2. Ресурсозбереження технічних об'єктів	8	12
3	Тема 3. Ресурсозбереження при виготовленні машинобудівної продукції	8	12
4	Тема 4. Ресурсо- і енергозбереження ремонтного виробництва	8	12
5	Тема 5. Управління енергозбереженням та енергоспоживанням на виробничому підприємстві	8	12
6	Тема 6. Використання біопалива в якості поновлюваного джерела енергії	10	12
7	Тема 7. Екологічний аспект ресурсо- і енергозбереження	10	12
	Разом	60	82

7. Методи навчання

Активізація студентів під час вивчення навчальної дисципліни “Ресурсо- і енергозбереження в машинобудуванні” досягається за рахунок:

- дискусійного обговорення проблемних питань в лекційному курсі;
- виконання практичних робіт з поділом студентів на пари або групи з актуалізацією опорних знань і проведенням інтерактивних ігор;
- використання наочності ілюстративної (плакати, фолії);
- використання наочності демонстративної (презентації, навчальні фільми тощо);

8. Методи контролю

Поточний контроль знань студентів з навчальної дисципліни “Ресурсо- і енергозбереження в машинобудуванні” проводиться в тестовій формі. Контрольні завдання за змістовим модулем включають тести за змістом робочої програми навчальної дисципліни.

Контроль самостійної роботи проводиться:

- з лекційного матеріалу – шляхом перевірки конспектів;
- з практичних занять – на основі перевірки виконаних завдань.
- з самостійної роботи – на основі виконаних завдань.

Усі форми контролю включено до 100-бальної шкали оцінки.

Оцінювання результатів поточної роботи (завдань, що виконуються на практичних заняттях, результати самостійної роботи студентів) проводиться за такими критеріями:

Тематикою виданого завдання, практичні роботи (у % від кількості балів, виділених на завдання із заокругленням до цілого числа):

- 0 % – завдання не виконано;
- 40 % – завдання виконано частково та містить суттєві помилки методичного або розрахункового характеру;
- 60 % – завдання виконано повністю, але містить суттєві помилки у розрахунках або в методиці;
- 80 % – завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки (розмірності, висновки, оформлення тощо);
- 100 % – завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

9. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота								Сума
Змістовий модуль 1								
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	100
15	15	15	15	10	10	10	10	

T1, T2 ... T8 – теми змістових модулів

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою
Для заліку	
90-100	зараховано
82-89	зараховано
74-81	
64-73	зараховано
60-63	
35-59	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

10. Методичне забезпечення

Методичне забезпечення навчальної дисципліни “Ресурсо- і енергозбереження в машинобудуванні” включає:

1. Конспект лекцій на паперовому та електронному носію.
2. Методичні вказівки до практичних завдань з навчальної дисципліни “Ресурсо- і енергозбереження в машинобудуванні” для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за спеціальністю 133 “Галузеве машинобудування” денної та заочної форм навчання / М. В. Голотюк, І. О. Хітров. – Рівне: НУВГП, 2018. – 27 с. / [Електронний ресурс].
3. Методичні вказівки до самостійної та контрольної роботи з навчальної дисципліни “Ресурсо- і енергозбереження в машинобудуванні” для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за спеціальністю 133 “Галузеве машинобудування” денної та заочної форм навчання / М. В. Голотюк. – Рівне: НУВГП, 2018. – 27 с. / [Електронний ресурс].

11. Рекомендована література

Базова

1. Хітров І.О. Ресурсо- та енергозбереження: Навч. посібник. / Хітров І.О., Гавриш В.С., Кристопчук М.Є., Корнієнко В.Я. – Рівне: НУВГП, 2014. – 108 с.
2. Бакалін Ю.І. Енергозбереження та енергетичний менеджмент: навч. пос. / Бакалін Ю.І. – [3-є вид., перероб. та доп.] – Харків: БУРУНіК, 2006. – 320 с.
3. Корчемний М. Енергозбереження в агропромисловому комплексі / М. Корчемний, В. Федорейко, В. Щербань. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2001. – 984 с.
4. Енергозбереження засобами промислового електропривода / О.М. Закладний, А.В. Праховник, О.І. Соловей. – Київ: Кондор, 2005. – 408 с.

Допоміжна

1. Мельник Л.Г., Скоков С.А., Сотник И.Н. Эколого-экономические основы ресурсосбережения: монография / Под ред. И.Н. Сотника. – Сумы: ИТД «Университетская книга», 2006. – 229 с.
2. Волков Б.Н. Основы ресурсосбережения в машиностроении / Б.Н. Волков, Г.А. Яновский. – Л: Политехника, 1991. – 183 с.
3. Сердюк Т.В. Організаційно-економічний механізм енергозбереження в промисловості: Монографія. – Вінниця: УНІВЕРСУМ, 2005. – 131 с.
3. Андрижевский А.А. Энергосбережение и энергетический менеджмент: учеб. пособие / А.А. Андрижевский, В.И. Володин. 2-е изд., испр. – Мн.: Выш. шк., 2005. – 294 с.
4. Зеркалов Д.В. Правова основа енергозбереження. Довідник. – К.: КНТ, 2007. – 400 с. (Серія: „енергозбереження в Україні”).
5. Потравный И.М. Ресурсосбережение и охрана окружающей среды / И.М. Потравный, В.Б. Захожай. – К: Урожай, 1990. – 285 с.

12. Інформаційні ресурси

До складу інформаційних ресурсів навчальної дисципліни входять:

1. Національна бібліотека ім. В.І. Вернадського / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuuv.gov.ua/node/2116>.
2. Наукова бібліотека НУВГП (м. Рівне, вул. Олекси Новака, 75) /

Періодичні видання:

1. Журнал „Инженер” / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://inzhener.narod.ru/archive9.html>.

2. Журнал „Країна знань” / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://som.org.ua/k239211.html>.

3. Журнал „Машинознавство” / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://elibrary.ru/title_about.asp?id=55582.

4. Журнал „Машиностроение Украины” / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrmach.dp.ua>.

5. Журнал „Механизация и электрификация сельского хозяйства” / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://belagromech.by/publications/scientific_works/.

6. Журнал „Мир техники и технологий” / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mtt.com.ua>.

7. Журнал „Наука и техника” / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://naukatehnika.com>.

8. Журнал „Строительные и дорожные машины” / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://new.sdmpress.ru>.

9. Журнал „Техника-молодежи” / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://technicamolodezhi.ru>.

10. Журнал „Винахідник і раціоналізатор” / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vir.uan.ua>.

11. Журнал „Подъемные сооружения. Специальная техника” / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pro-ptm.blogspot.com>.

12. Журнал „Транспорт” / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://transport-journal.com>.

13. Журнал „Наука и техника в дорожной отрасли” / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.izdatelstvo-dorogi.ru/nauka-i-tekhnika-v-dorozhnoj-otrasli>.